eesti kirjak. vanem. mälestisi I (1927), lk. 137—39. *A. S-te.*

MARKUS, Georg, avalik tegelane Saaremaal, põllunduse edendaja, sünd. 24. X 1841 Pilistveres külakooliõpetaja pojana, oli Pilistvere klk.-kooli lõpetamise järel rahvakooliõpetajaks, õppis pärast Põltsamaa Karlshofi eragümnaasiumis, katkestas õppimise 1870. a. mainitud kooli tegevuse lõpetamise pärast, tegi õpetajaeksami ning oli Saaremaal Kaarmale asutatud rahvakooliõpetajate seminari õpetajaks 1871—82, hakkas siis tegelikuks põllumeheks toimides mõisarentnikuna mitmel kohal, elab praegu (1927) oma talus Loona v. Meedla külas. Tegeliku põllumehena püüdis M. äratust ning juhatust anda põllutöö paremale järjele tõstmiseks ning avaldas suurema raamatu »Mõistlik põllumees« (Tartu, 1893), mis omal ajal laialist tähelepanu leidis, käsitledes põllutöö küsimusi ligidas ühenduses tegeliku eluga; mõni a. hiljemini ilmus M.-e sulest raamat »Karja kasvatusest ja toitmisest« (Mõistlik põllumees. I õpetus, Kuressaares, 1896). 1886. a. asutati Kuressaares esimene »Eesti Selts« M. eestvõttel, kes ka 8 a. seltsi esimeheks oli; püüe asutada Saaremaale põllumeeste seltsi õnnestus alles 1902. a., mil ellu kutsuti »Saaremaa Eesti Põllumeeste Selts«; selle seltsi esimehena toimis M. kuni ilmasõja aluni (1914). Saaremaa E. Põll. Seltsi äratusel ning eeskujul kutsuti varsti ellu rida põllumeeste seltse Saaremaal: Ansekülas, Valjalas, Pöides, Karjas, Muhus. M. oli tegevamaid liikmeid neis seltsides: pidas kõnesid, korraldas kursusi, näitusi, püüdis ellu kutsuda põllutöökooli, kuid põrkas selle juures äravõitmatute takistuste vastu. »Punasel ajal« (1905) kimbutati M.-t rahva ässitajana.

Isikl. j. m. saadud andmed. *T.*

MARPURG, Georg Gottfried, vaimulik kirjanik, sünd. Thüringenis 7. III 1755 ukj., õppis 1773—77 Leipzigi ülikoolis, tuli 1777 Liivimaale, ordineeriti 1782 Vastseliina, 1811 Rõuge õpetajaks; surn. 11. XI 1835. — M. on mitmete saksa- ja lõuna-eestikeelsete vaimulikkude ning õpetlikkude raamatute autor. Eesti keeles ilmusid temalt: »Kristlik oppetusse Ramat ehk önsa Lutherusse Katekismus« (Tartu, 1793, X + 202 lk., sellest lühendatud väljaanne 1794, mis viimane ilmus täiendatud kujul 1804); »Könne Jutto nink Juttustamisse« (Tartu, 1802, 54 lk.); »Üts hä Mannitsus . .« (Tartu, 1803, rõugepanemise õpetus); koolidele määratud »Weikenne oppetusse nink Luggemisse Ramat« (Tartus, 1805, VI + 137 lk.); »Oppetus Jesussest Kristussest pühha kirja perrä: Ma Rahwa Tullus. I« (Tartus, 1819, Molinier' järgi; VI + 44 lk.); »Kristlik nink Söamlik Palvusse Ramat Ma-Risti innimissille tarbis« (Tartu, 1820, 168 lk.).

Recke-Napiersky III; Beise II; Inl. 1836, nr. 40—41. *A S-te.*

MARRASCH, Jakob, herrnhuutlik ärataja ja hoolekandja Saaremaal, vennastekoguduse tallinnakeelse lauluraamatu autor, sünd. Preisimaal Elbingenis 20. VIII 1721 vanematest, kelle esivanemad usuliste tagakiusamiste pärast Böömimaalt olid välja rännanud. M. sai isalt sügava usulise äratuse, käis Elbingeni gümnaasiumis, õppis 1741—45 usuteadust Königsbergi ülikoolis, kus usulise pöörde läbi elas; võeti pärast ülik. lõpetust vennastekogudusse vastu ja viibis Lindheimi seminaris. A. 1747 tuli M. Kullamaale Maidla mõisa kapten Maydeli perekonda koduõpetajaks ajal, kus vennastekogudus raske surve all kannatas; läks siit a. 1751 Hiiumaale Reigisse, kus ta praost Glanströmi 3 poega ühes Maydeli 3 pojaga õpetas. M. õppis eesti ja rootsi keele ära, et ärganud hingesid Vormsis ja Hiiumaal teenida, pidas ühendust ka Saaremaal säilinud vennaste riismetega ja käis vahetevahel vendasid Läänemaal kinnitamas. A. 1766 õnnistati ta Herrnhutis Saksamaal diakoniks (hoolekandjaks) ja võttis ülevalve Saaremaa ja saarte vendade üle oma hoolde. Ta elas esialgu Saaremaal Vüürtsenis, kus »vend« G. v. Eckesparre temale uue kena maja tarvitada andis, siis 1771. a. peale Jööril, kus ka hiljemini hoolekandja elupaik oli; rändas väsimatult ümber omas hoolekande ringkonnas. Tema mõjul tekkis 1779 uus herrnhuutlik liikumine iseäranis Pühas, Jaamas, Kihelkonnas ja Kaarmas. M. seadis kokku vennastekogudusele lauluraamatu »Waimolikkud Laulud Jummala meie Õnnisteggija kittusseks ja Ma-rahwa önnistusse kasvatamisseks«, mis ilmus a. 1791 Riias. Laulud, arvult 160, on kõik peale ühe, mis pealkirja kannab »Ein Ehstnisches Lied vom heil. Abendmahl«, tõlgitud saksa keelest (koos II andega, mis ilmus a. 1823 teiselt autorilt, uuesti välja antud 1842 Tallinnas). M. suri 3. VI 1792 Jööril.

Recke-Napiersky III; Beise II; J. Eckardt, Livland im XVIII Jahrh. (1876), lk. 217; G. v. Eckesparre Biographie des Bruders Marrasch (käsikirjas end. Saaremaa konsistooriumi-arhiivis); Jakob Marrash'i elukäik . . ., ümberpannud C. F. J., (1894); Lipp, Kir. ja har. l. II, 50, 52, 53, 86. *P. P.*

MARSOW, Hermann, Tallinna reformaator, sünnikoht ja -aeg teadmata, õppis 1505—07 Greifswaldi ülikoolis, oli Riias vaimulikuna tegev, immatrikuleeriti juulis 1523 Wittenbergi ülikoolis ja hakkas suve alul 1524 Tartus evangeeliumi-usku kuulutama, olles esimene Luteri õpilane Liivimaal. Et ta jutlused leidsid poolehoidu, pani raad M.-i ko-